

doc. JUDr. Ján Šanta, PhD., LL.M., MBA
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
Úrad špeciálnej prokuratúry GP SR Bratislava

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Názov práce: Princíp primeranosti v trestnom práve

Autor práce: JUDr. Veronika Marková, PhD.

Študijný program: Bezpečnostnoprávna ochrana osôb a majetku

Študijný odbor: 9205V00 Bezpečnostné vedy

Menovacím dekrétom ev. č. O 003/2022 rektorky Akadémie Policajného zboru v Bratislave som bol vymenovaný za oponenta predmetnej habilitačnej práce, na základe ktorého predkladám tento oponentský posudok.

Hodnotenie záverov Protokolu o originalite z CRZP (výsledkov posúdenia miery zhody textu práce s databázou originálnych textov):

Celkový prekryv habilitačnej práce s inými prácami je 22,86 %. Maximálne nadprahové hodnoty vo vzťahu k označeným prácam sú však minimálne, pretože najvyššia hodnota zhody je 1,60 %. Z uvedených dôvodov je hodnotené kritérium akceptovateľné.

Všeobecná charakteristika habilitačnej práce:

Z obsahového hľadiska je oponovaná habilitačná práca výstižne a prehľadne členená do piatich kapitol.

Obsahom prvej kapitoly s názvom Teoreticko-metodologické východiská skúmanej problematiky sú skutočnosti vyplývajúce z jej názvu, s podkapitolami venujúcimi sa trestnému právu ako súčasť bezpečnostných vied, základnej úlohe tohto práva v rámci policajných vied, jeho vývoju v právnom poriadku SR a úvahám o tom, či je primeranosť princíp alebo zásada.

Obsahom druhej kapitoly s názvom Základné východiská princípu primeranosti v trestnom práve hmotnom je základný pohľad na spracovávanú tému z pohľadu trestného práva hmotného v súčasnom systéme bezpečnostných a policajných vied, keďže predložená práca je spracovávaná práve v tomto študijnom odbore. V tomto kontexte autorka spracováva podkapitoly popisujúce princíp ultima ratio, princíp primeranosti v súvislosti s ukladaním trestov a v iných ustanoveniach Trestného zákona.

Tretia kapitola pomenovaná Základné východiská princípu primeranosti v trestnom práve procesnom je venovaná pohľadu na uplatňovanie princípu primeranosti v kontexte ustanovení Trestného poriadku so zameraním na princíp

primeranosti a zdržanlivosti v zmysle § 2 ods. 2 Trestného poriadku, ale taktiež aj na vybrané inštitúty, s ktorými sa spájajú zásahy do základných ľudských práv a slobôd a ich garancie v zmysle medzinárodných dokumentov a Ústavy SR.

Štvrtá kapitola pomenovaná Uplatňovanie primeranosti pri realizácii vybraných úkonov trestného konania svojím charakterom nadväzuje na vyššie uvedené teoretické vymedzenie princípu primeranosti, so zameraním sa na konkrétne úkony trestného konania, v kontexte práva na súkromie a s dôrazom na vybrané aspekty niektorých inštitútov zaistenia osôb a vecí pre účely trestného konania. Autorka tiež poukazuje na možné aplikačné problémy a navrhuje možnosti ich úpravy, či už legislatívne alebo organizačne.

Piata kapitola s názvom Vybrané aspekty primeranosti dodržiavania základných ľudských práv z pohľadu niektorých subjektov prípravného konania svojím charakterom nadväzuje na niektoré skoršie teoretické poznatky a praktické činnosti vo vzťahu k subjektom, ktoré zasahujú do základných práv a slobôd, konkrétne vo vzťahu k orgánom činným v trestnom konaní, t. j. k prokurátorovi a policajtovi.

Z formálneho hľadiska je takýto obsah práce, okrem úvodu a záverečnej časti, doplnený o bohatý zoznam bibliografických odkazov a o prílohovú časť, súčasťou ktorej sú tri vzory zápisníc o zadržaní a prevzatí podozrivej osoby.

Oponovaná habilitačná práca je tak na vysokej odbornej a štylistickej úrovni spracovaná v rozsahu 200 strán.

Hodnotenie aktuálnosti spracovanej témy:

S poukazom na vyššie uvedený obsah tejto práce je potrebné podčiarknuť stálu aktuálnosť spracovanej témy. Tá vyplýva z toho, že aj aplikačná prax v nedávnej minulosti si po intenzívnej spoločenskej diskusii vyžiadala viaceré novelizácie Trestného poriadku. A práve aj v intenciách analyzovaného princípu primeranosti boli aktuálne novelizované alebo novo zakotvené viaceré ustanovenia Trestného poriadku týkajúce sa najmä väzby (skrátением dĺžky kolúznej väzby na päť mesiacov podľa § 76 ods. 8 Trestného poriadku), ako aj zaistenia vecí dôležitých pre trestné konanie, počnúc § 89 Trestného poriadku, predovšetkým zakotvením nového zaistenia nástrojov a výnosov z trestnej činnosti. Z uvedeného je zrejmé, že zásada primeranosti sa špiralovite aktualizuje v rôznych obdobiach a súvislostiach, tak v spoločensko – politických diskusiách, ako aj v odborných debatách, ktoré sa potom premietajú do legislatívnej činnosti a následne aj do trestného konania, a tiež aj v iných policajných činnostiach. Ide preto o princíp, ktorému je potrebné venovať aktuálnu pozornosť v aplikačnej praxi, v legislatívnom procese, ako aj na teoretickej úrovni, a práve v tomto kontexte je oponovaná habilitačná práca značným prínosom, pretože v jej rozsahu a kvalite badať na spomínanej teoretickej a vedeckej úrovni určité rezervy, ktoré táto práca svojou kvalitou a originalitou vypĺňa.

Hodnotenie použitých vedeckých metód a splnenia cieľa habilitačnej práce

Ako to vyplýva z celého obsahu oponovanej habilitačnej práce a aj z výslovne uvedených konštatovaní jej autorky na stranách 14 a 15, v tejto práci sú veľmi priliehavo využité explanačné teoretické metódy, ktorých cieľom je vysvetľovať podstatu problémov. Pri spracovaní práce je využívaná metóda teoretickej analýzy, ktorá je nápomocná predovšetkým pri skúmaní aktuálneho stavu riešenej problematiky. Prostredníctvom analýzy relevantných dokumentov autorka získavala informácie o jave, ktorý je predmetom skúmania, teda o samotnej primeranosti a o jej právnej úprave a aplikácii najmä v rámci trestného práva. Prostredníctvom tejto metódy bola analyzovaná problematika členená na dielčie časti za účelom poznávania jej obsahu s následným sprostredkovaním takto získaných údajov. Cieľom analýzy bolo nastolený problém preskúmať v jeho jednotlivých častiach, čo napomohlo poznať časti celého systému dostatočne na to, aby bolo z neho možné identifikovať problémové oblasti. Okrem analýzy bola využívaná aj metóda abstrakcie, prostredníctvom ktorej autorka oddeľovala skutočnosti naviazané na skúmaný problém od ďalších častí, ktoré síce sú súčasťou trestného práva, ale z hľadiska naplnenia cieľov nie sú podstatné pre túto časť práce, hoci ich dôležitosť vyplýva z trestného práva. Pomocou metódy syntézy ďalej autorka oponovanej práce tieto procesy zapracováva do celku v zmysle stanovených cieľov a jej odrazom je sumarizácia príslušných záverov. Pri spracovávaní danej problematiky sú použité aj ďalšie vedecké metódy, ako je metóda komparácie, metódy zamerané na logické skúmanie, ako je indukcia, či dedukcia. Predpokladom použitej vedeckej metódy bola tiež abdukcia, ktorou autorka hľadá prepojenia medzi faktami, ktoré sa na prvý pohľad nejavia ako úplne súvisiace. Vo vzťahu ku kvantitatívnym metódam sú využívané metódy zamerané na štatistické ukazovatele uplatňovania princípu primeranosti pri vybraných zásahoch do základných ľudských práv a slobôd.

Aj použitím takýchto správne využitých a početných vedeckých metód sa autorke podarilo v celom rozsahu naplniť ňou stanovený cieľ tak, ako ho formuluje na strane 13 práce, a to, či je princíp primeranosti v trestnom práve zastúpený dostatočne, aby prostredníctvom neho mohol byť stanoviť základný právny rámec zásahov do základných práv a slobôd, ktorých ochranu zabezpečuje trestné právo, a zároveň či limity princípu primeranosti sú nastavené vhodným spôsobom, aby sa prostredníctvom nich vedel zabezpečiť účel trestného konania – predovšetkým to, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia spravodlivo potrestaní, výnosy z trestnej činnosti zaistené a v prípade, že budú zistené príslušné pochybenia, navrhnúť možné riešenia. Na základe takto všeobecne vymedzeného cieľa skúmania, ktorý vyplýva aj zo samotného predmetu skúmania, za účelom naplnenia hlavného cieľa, autorka vymedzila a splnila aj čiastkové ciele, ktorými boli analyzovať právny stav v oblasti trestného práva hmotného so zameraním sa na princíp primeranosti a jeho uplatnenie pri vybraných inštitútoch v zmysle ustanovení Trestného zákona, analyzovať princíp primeranosti v kontexte právnej úpravy vymedzenej v Trestnom poriadku, osobitne so zameraním na základné zásady trestného konania, uskutočniť analýzu vybraných právnych nástrojov v oblasti

trestného práva procesného, ktorými sa zasahuje do základných práv a slobôd v trestnom konaní, na základe príslušnej analýzy zamerať pozornosť na negatívne prejavy a obmedzenie základných ľudských práv pri nedodržaní primeraných postupov zo strany subjektov trestného konania, ktoré sú oprávnené zasahovať do základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní, poukázať na praktické problémy v rámci vybraných inštitútov a nakoniec na základe analýzy teoretických a praktických skutočností vymedziť možné návrhy na legislatívne zmeny, či postupy príslušných zložiek.

Konkrétnejšie aspekty naplnenia týchto cieľov sú autorkou veľmi vecne zosumarizované v Závere na stranách 173 až 179.

Sumarizácia a dosiahnuté výsledky:

V zhode s názorom autorky oponovanej habilitačnej práce prezentovaným na stranách 178 a 179 konštatujem, že „po analýze objektívneho práva de lege lata je možné konštatovať, že príslušné právne limity princípu primeranosti sú nastavené vhodným spôsobom a v prípade ich dodržiavania je možné konštatovať, že by nemalo dochádzať k neodôvodneným zásahom do základných ľudských práv a slobôd. V niektorých prípadoch však boli identifikované určité postupy, ktoré neboli úplne v súlade so zákonom a v tejto oblasti už prebehli určité zmeny. Išlo o oblasť aplikácie niektorých zákonných ustanovení vo vzťahu k zadržaniu, ktoré je častokrát prvotným neodkladným a neopakovateľným úkonom príslušníkov PZ. Pre uvedené postupy musia byť trestným právom nastavené príslušné limity, aby o zásahoch do základných ľudských práv a slobôd nerozhodoval príslušník PZ, ktorý vykonáva „len“ úkony podľa Zákona o Policajnom zbore, ale len ten príslušník PZ, ktorý je označený ako policajt v § 10 ods. 7 Trestného poriadku. Právne normy sú teda nastavené dostatočným spôsobom na to, aby vytvárali zákonné limity pre uplatňovanie princípu primeranosti nielen v oblasti trestného práva procesného, ale aj v oblasti trestného práva hmotného. Všeobecne možno konštatovať, že sa touto habilitačnou prácou podarilo analyzovať vybrané nástroje princípu primeranosti v oblasti trestného práva, pričom na základe zákonných limitov je možné uviesť, že Slovenská republika spĺňa všetky charakteristiky demokratického a právneho štátu, avšak spôsoby aplikácie jednotlivých ustanovení sú vždy v kompetencii príslušného subjektu, ktorý vykonáva zásahy do základných práv a slobôd. Aby sa aj v prípade rozhodovacej činnosti príslušných subjektov Slovenská republika javila ako demokratický štát, je potrebné, aby každý takýto zásah do ľudských práv podroboval príslušný subjekt aspoň čiastočne a v zmysle konkrétneho skutkového stavu testu proporcionality, hlavne s prihliadnutím na to, či nie je možné účel trestného konania dosiahnuť aj iným spôsobom.“

Autorka tak oponovanú habilitačnú prácu spracovala na vysokej vedeckej úrovni a reagovala ňou na aktuálne teoretické výzvy i aplikačnú prax, ako aj na súčasné legislatívne procesy. Danú problematiku tým spracovala komplexne de lege lata i de lege ferenda, pričom sa jej venovala prínosným spôsobom a originálne,

vyplňajúc tým priestor, ktorý vznikol tým, že takto analyticky daná téma nebola doposiaľ spracovaná.

Záver:

Preštudovaním a oponovaním predloženej habilitačnej práce s názvom Princíp primeranosti v trestnom práve spracovanej jej autorkou JUDr. Veronikou Markovou, PhD. konštatujem, že táto **práca spĺňa** kritéria kladené na habilitačnú prácu vyhláškou MŠVVŠ SR č. 246/2019 Z. z. o postupe získania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor a prináša nové poznatky získané aplikáciou vedeckých metód poznávania v oblasti bezpečnostných vied. Uchádzačka preukázala, že si osvojila metódy vedeckej práce a zároveň, že je schopná prinášať nové poznatky k rozvoju študijného odboru bezpečnostné vedy.

Habilitačnú prácu odporúčam k obhajobe

pred habilitačnou komisiou a po úspešnej obhajobe, ako aj po splnení ďalších kritérií stanovených citovanou vyhláškou

odporúčam

menovanie JUDr. Veroniky Markovej, PhD. za docenta v odbore 9205V00 bezpečnostné vedy.

V rámci obhajoby tejto habilitačnej práce žiadam jej autorku o zodpovedanie otázky:

V intenciách Vašich východísk uvedených na stranách 60 až 62 práce popisujúcich princíp primeranosti v súvislosti s ukladaním trestov vo všeobecnosti, vyjadrite sa k tomu, do akej miery je princíp primeranosti v súčasnosti aplikovaný v prípade trestu prepadnutia majetku, najmä v jeho ustanovení § 58 ods. 2 a osobitne v ods.3 Trestného zákona, resp. či v tomto smere de lege ferenda sú dôvodné legislatívne zmeny.

Bratislava, 15. 8. 2022

doc. JUDr. Ján Šanta, PhD., LL.M., MBA